

Skolbiblioteksplan

Central plan för arbetet med
skolbiblioteken i Marks kommun

2015-05-12

Skolbiblioteksplan Marks kommun

Denna plan är Kultur- och fritidsförvaltningens och Barn- och utbildningsförvaltningens gemensamma utgångspunkt för planeringen av skolbiblioteksverksamheten på enhetsnivå.

I bilagor till denna plan finns en mall för enheternas handlingsplan för skolbiblioteken (bilaga 1) och en redogörelse för relevanta styrdokument (bilaga 2) samt en forskningsöversikt (bilaga 3).

Skolbiblioteksverksamheten ska:

- Erbjuder ett mångfacetterat och brett bestånd, anpassat efter skolans olika elever och läroplanens mål, med olika sorters texter i en lokal specifikt anpassad för skolbibliotekets verksamhet.
- Samarbeta med och föra en dialog med skolledningen. Detta är en av de viktigaste faktorerna för att ett skolbibliotek skall fungera som ett pedagogiskt redskap och för att skolbiblioteket skall kunna bli, och fortsätta vara, en självklar del i undervisningen.
- Arbeta aktivt för att skapa samarbetsytor mellan pedagoger, skolbibliotekarie och övrig personal, t.ex. genom ett aktivt deltagande i arbetslagsarbetet. Samarbetet utgår från det centrala innehållet i LGR11 och berör områdena informationskompetens, källkritik och läsfrämjande.
- Skapa förutsättningar för att eleverna upplever en kontinuitet i sin biblioteksupplevelse från förskola till årskurs 9.
- Ta till vara på, uppmuntra och utveckla elevens läslust och nyfikenhet i och utanför klassrummet
- Erbjuder alla elever möjligheter att utveckla sin medie- och informationskunnighet (MIK) samt sin förmåga att tillägna sig kunskap på egen hand.
- Skolbiblioteket ska bemannas med personal som har kunskap om skolans styrdokument, om MIK och lässtimulering. Alla förskolor och skolor ska ha tillgång skolbibliotekarie eller lärarbibliotekarie som stöd för skolans pedagogiska arbete.
- Strävan är att biblioteket skall vara tillgängligt under hela skoldagen.

Bilaga 1: Mall för lokal handlingsplan för skolbiblioteket

Planering

Beskriv vilka former som finns för gemensam planering av skolbiblioteksverksamheten.

Tillgänglighet

Beskriv skolbibliotekets öppettider, tillgänglighet och ansvarsfördelning.

Inköp av media

Beskriv rutiner och samarbeten kring inköp av media (med media avses böcker, skön & fakta, böcker på olika hemspråk, böcker på CD och Mp3-skivor, tidskrifter, dagstidningar, databaser.)

Medie- och informationskunnighet

Beskriv hur arbetet bedrivs i varje årskurs?

Läsfrämjande

Hur arbetar skolbiblioteket med läsfrämjande aktiviteter? Riktas särskilda åtgärder mot läs och skrivsvårigheter?

Utvärdering

Hur har arbetet fungerat? Vad behöver utvecklas?

Bilaga 2: Styrdokument

Bibliotekslagen 2013:801 och Skollagen 2010:800

Av bibliotekslagen framgår det att kommunerna ansvarar för att alla eleverna har tillgång till skolbibliotek. Skolbiblioteken ska förmedla kunskap, bidra till fri åsiktsbildning och stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur samt tillgodose elevernas behov av material för utbildningen.

Biblioteket ska särskilt uppmärksamma behov hos elever med funktionshinder eller annat modersmål än svenska genom att erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel utifrån deras behov.

Vidare hänvisar Bibliotekslagen till skollagen som säger att eleverna i grundskolan och grundsärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

Unesco:s Skolbiblioteksmanifest

I Unesco:s skolbiblioteksmanifest förtydligas skolbibliotekets grundläggande uppgifter som:

- att stödja och främja de utbildningsmål som anges i skolans läroplan.
- att främja elevernas läslust och lust att lära samt lära dem att bli biblioteks-användare
- att erbjuda möjligheter att skapa och använda information som en väg till kunskap, förståelse, fantasi och glädje
- att ge eleverna träning att värdera och använda information, oavsett form, samt ge dem insikt och förståelse för olika kommunikationsformer
- att ge tillgång till såväl lokala och nationella som globala resurser för att öka förståelsen och ge insikt om olika idéer, erfarenheter och åsikter
- att anordna aktiviteter som främjar kulturell och social medvetenhet och lyhördhet
- att tillsammans med elever, skola och föräldrar verka för att uppnå skolans målsättning och främja insikten om att åsiktsfrihet och tillgång till information är förutsättningar för medborgaransvar och delaktighet i ett demokratiskt samhälle
- att verka för att skolbibliotekets resurser görs tillgängliga inom och utanför skolan.

Två av skolans viktiga uppdrag betonas, där skolbiblioteksverksamheten, enligt flera forskningsresultat, spelar en viktig roll.

1. Erbjud eleverna möjligheter att utveckla sin förmåga att läsa, skriva och förstå texter
2. Erbjud elever redskap för att bli kunniga och kritiska informationssökare för att skapa sin egen kunskap ¹

Lgr 11

Skolbiblioteket är rektors ansvar. "skolans arbetsmiljö utformas så att eleverna får tillgång till handledning, läromedel av god kvalitet och annat stöd för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, t.ex. bibliotek, datorer och andra hjälpmedel" (s. 18)

"Skolan ska ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem." (Lgr. 11 s. 13) Här har biblioteket mycket att erbjuda.

"Eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleven utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ." (Lgr 11, s 9)

"Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga." (Lgr 11, s. 9)

"Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola

- kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra,
- kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden,
- kan använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande." (Lgr 11, s. 13f)

¹ http://www.unesco.org/webworld/libraries/manifestos/school_manifesto.html

Skolverkets krav på skolbibliotek

Skolverket skriver i en juridisk vägledning att skolbibliotek kan definieras som "en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande" Skolinspektionen menar också att skolbiblioteket ska vara anpassat till elevernas behov.²

1. "Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.
2. Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
3. Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning."³

2

http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.172929!/Menu/article/attachment/Skolbibliotek%20reviderad%202013-09-04.pdf

³ <http://www.skolinspektionen.se/skolbibliotek>

Bilaga 3: Forskning

Den amerikanske forskaren Ross J Todd menar att skolbibliotek är viktiga centra där eleverna får lära sig använda information och att skolbiblioteket därför ska spela en central roll för undervisningen, ett centra där man utvecklar undersökande, kritiskt tänkande och problemlösning.¹

Ross J Todd ser skolbiblioteket som en plats där läsning, tänkande, fantasi, undersökningar, upptäckter och kreativitet är det centrala samt en plats för möten och kommunikation. Vidare menar han att skolbibliotekariens viktigaste jobb är att stödja läraren i arbetet med att ge eleverna förmågan att hantera information.²

Maud Hell belyser i sin skrift – Utveckla skolbiblioteket vad ett väl fungerande skolbibliotek kan tillföra skolans pedagogiska arbete. "För att kunna erbjuda eleverna en god biblioteksverksamhet krävs en fungerande biblioteksverksamhet, med samordning och samarbete mellan skola och bibliotek. För att möjliggöra samarbetet behöver skolbibliotekarien vara delaktig i skolans utvecklingsplaner och vara involverade i ämnesplaneringen. Därutöver krävs en tydlig roll för skolbibliotekens samordnare och att den får möjlighet att vara delaktig i skolförvaltningarnas långsiktiga planeringsarbete."

Skolbibliotek, ibland kallat mediatek, skolans resurscentrum eller infotek behövs för att tillgodose barnens och lärarnas behov av medier för lärande och utveckling i skolarbetet och för lustläsning för att stimulera elevernas läs- och språkutveckling. Det ska vara en mötesplats i skolan och ett nav och förmedlare av upplevelser och utveckling.³

Forskning har visat att det blir lättare för elever att lära sig informationskompetens om lärandet kopplas till ett intresse eller en uppgift. Ett samarbete mellan pedagoger och skolbibliotekarier är en förutsättning för att man ska nå målen med undervisningen i informationskompetens. Det är hur bibliotekarier, elever, pedagoger och skollärare använder biblioteket som avgör hur eleverna utvecklar informationskompetens.⁴

Precis om Sofia Malmberg och Teo Graner skriver i boken "Bibliotekarien som medpedagog eller varför sitter ingen i lånedisken" är skolbibliotekariens kompetens inom bland annat källkritik och informationssökning relevant för att göra eleverna mediekompetenta. Bibliotekarien har kunskapen att jobba med detta oavsett ämne och kan skapa en helhet och rödtråd för eleverna.⁵

I Läsandets kultur Sou 2012: 65 (Litteraturutredningen) nämns flera forskningsresultat som pekar vilka fördelar bemannade skolbibliotek har jämfört med motsatsen. Utvärderingar och forskning i Nordamerika visar på tydliga samband mellan elevers läsfärdighet och utbildad skolbibliotekspersonal. Elever vid skolbibliotek med utbildad skolbibliotekarie får bättre resultat. Mindre studier i Sverige har också visat på ett sådant här samband.⁶

I rapporten Textflytt och sök slump från myndigheten för skolutveckling trycker man på samspelet mellan lärare och bibliotekspersonal och konstaterar: "Vad biblioteket kan bidra med i undervisningen hänger intimt ihop med den syn på kunskap och lärande som är förhärskande i en skola och vilka undervisningsmetoder som dominerar. Inom en och samma skola kan skilda skolkulturer, liksom olika pedagogiska idéer leva sida vid sida."⁷

1 Hell, Maud. Skolbiblioteksutveckling –skolutveckling. 2011

2 <http://www.skolverket.se/skolutveckling/resurser-for-larande/skolbibliotek/konferensreportage/skolbibliotekets-roller-ur-en-forskares-perspektiv-1.229152>

3 Maud Hell – Utveckla skolbiblioteket 2006

4 Skolbibliotekets roller i förändrade landskap. En forskningsantologi. S. 182-183

5 Sofia Malmberg och Teo Graner "Bibliotekarien som medpedagog eller varför sitter ingen i lånedisken" s 21

6 Läsandets Kultur, Slutbetänkande av Litteraturutredningen.
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/20/02/57/65903c80.pdf>

7 Mikael Alexandersson och Louise Limberg 2008